

УДК 172(73) "19"

Василь Жуковський

ПЕРЕДУМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ ШКОЛІ XIX СТОЛІТТЯ

У статті аналізуються соціально-економічні, суспільно-політичні та релігійно-ідеологічні зміни, які відбувались в американському суспільстві на початку XIX ст., та їх вплив на моральне виховання підрастаючого покоління. У ній зокрема розглядаються демографічні процеси в американському суспільстві (міграція, імміграція, урбанізація), швидка індустріалізація Америки, колізії в релігійному житті (заміна пуританства гуманними релігійними доктринами), а також зміни в ідеології класичного лібералізму. Всі ці складні суспільні процеси спонукали американських реформаторів освіти до пошуку спільних для всіх американців моральних цінностей, які могли б стати змістом і основою для реалізації морального виховання в державній загальноосвітній школі США цього періоду. Американські лідери в галузі освіти в XIX ст. були переконані, що моральне виховання допоможе успішно вирішити цілий ряд актуальних суспільних проблем: підготувати американську молодь до життя далеко від дому, прищепити спільні для всіх американців моральні цінності, ліквідувати негативні наслідки індустріалізації і проблеми великих міст, а також виховати в американців нову культуру виробництва.

Соціально-економічні, суспільно-політичні та релігійно-ідеологічні зміни, які відбулися в американському суспільстві наприкінці XVIII на початку XIX ст., корінним чином вплинули на пошуки і формування спільних для всіх американців моральних цінностей та здійснення морального виховання молодого покоління у державних школах США на їх основі. Аналіз вище зазначених змін та їх вплив на необхідність морального виховання американської молоді в школі дев'ятнадцятого століття є предметом аналізу даної статті.

Стийке і розмірене життя американської громади XVIII ст. сприяло тому, що виховання молоді здійснювалось неквапливо і ніби мимоволі. Вважалось, що діти будуть все життя перебувати в містах, де вони народились і де їх батьки володіли достатньою владою і засобами, щоб забезпечити належне життя і суспільний статус своїх дітей. У цих умовах не було сенсу вимагати, щоб моральне виховання підрастаючого покоління розпочиналось рано і здійснювалось швидкими темпами. Не було також необхідності надавати певним соці-

альним установам відповідальності за моральне виховання. Діти переймали норми поведінки від членів сім'ї, а також є церкві, школі та в інших ситуаціях, яких було немало у тодішньому американському суспільстві. Іноді вони наслідували цінності своїх старших братів, сестер, сусідів та інших членів громади. Окремі молоді люди проводили поза сім'єю тривалий час, здобуваючи спеціальне виховання і освіту. Але завжди моральне виховання здійснювалось більше через поєднання формальних і неформальних засад, ніж з допомогою використання якихось спеціальних засобів. У цій гнучкій системі жоден компонент морального виховання не встановлював стандарту та етапів, не вимірював прогрес і не визначав швидкість. Не визначав він також і часу, впродовж якого моральне виховання повинно бути здійснене¹.

Одним із важливих факторів, який змусив американських реформаторів освіти переглянути підходи до морального виховання молодого покоління Америки у 1800 роках, стали великі демографічні процеси в суспільстві. Одним з них була масова міграція американців, у тому числі молоді, з прибережних східних штатів на захід, глибину Америки, в долини річок Огайо і Міссісіпі і далі до Тихоокеанського узбережжя.

Причиною масової міграції населення США став занепад сімейного господарства в період між революцією та громадянською війною, що призвів до послаблення прив'язаності членів американської сім'ї до рідного дому та родини. Ріст можливостей, які відкрились у зв'язку з рухом американської цивілізації на захід, економічне зростання та процеси демократизації відкривали нові перспективи розвитку окремих людей, соціальних груп та класів². Населення штатів Кентуки, Тенессі, Огайо, Індіана, Іллінойс і Мічиган за двадцять років з 1790 р. до 1810 р. в цілому зросло майже у 9 разів з 110 тис. чоловік до приблизно 950 тис. чоловік³.

У зв'язку з міграцією зростаючою тенденцією в американському суспільстві дев'ятнадцятого століття стала необхідність для молоді все частіше залишати рідний дім вже у віці 16-17 років і їхати в пошуках роботи все далі від обжитих місць. Тому дев'ятнадцяте століття на відміну від попереднього накладало інші часові рамки на моральне виховання молодого покоління. Щоб захистити своїх дітей від можливого негативного впливу нового суспільного середовища, батьки намагалися прищепити їм моральні цінності ще до того, як молоді люди залишать свій рідний дім. У цих умовах дорослі мали здійснювати моральне виховання молоді раніше, як правило впродовж перших дванадцяти років, тобто ще до того, як дитина опинялась за межами впливу дому і громади у світі чужих людей, неспокійної діяльності і гріховних принад. В іншому разі молоді люди могли назавжди втратити шанс набутти необхідних моральних цінностей⁴. Накладаючи вузькі часові рамки на моральне виховання у ХІХ ст., американці змінили також і сфери відповідальності за його успішну реалізацію. Ними стали дві установи: сім'я та школа⁵.

Звичайно, первинну відповідальність за моральне виховання дітей у цей період несли сім'я, проте значна її доля була покладена на школу. У дійсності роль школи в моральному вихованні зростала приблизно такими ж темпами, як і сім'ї. І якщо у XVIII ст. школа відігравала незначну роль у навчанні молоді Америки, то тепер суспільство наділило її новими обов'язками, надавши для успішного функціонування державні кошти і зробило важливим інструментом морального виховання підростаючого покоління⁶.

Іншим важливим демографічним процесом в американському суспільстві, що спонукав здійснювати моральне виховання в американській школі XIX ст., була іміграція. Упродовж ста років після 1815 р. більше ніж 35 мільйонів чоловік прибули до Америки, що стало найчисленнішою міграцією в історії. Найбільше емігрантів приїхало до США з Німеччини. Далі за кількістю емігрантів до Америки йшли Італія, Ірландія, Велика Британія, Австро-Угорщина, Росія та інші держави. Перед американським суспільством постало важливе завдання перетворити ці мільйони емігрантів, що розмовляли десятками мов, тримались різних звичаїв і традицій, мали різні прив'язаності і цінності, в один народ з однією системою моральних цінностей⁷.

Особливо це стосувалось значного припливу до США вихідців з Ірландії. У 1820-х роках ірландці почали прибувати до Америки невеликими групами, а в 1850 році ірландська еміграція на американський континент набрала масового характеру. Емігранти з Ірландії оселялися переважно в містах Нової Англії і принесли сюди чимало проблем. Більшість з ірландських поселенців були дуже бідні, неосвічені і не мали професії. Але особливу тривогу в місцевих жителів викликала релігія цих емігрантів. Переважна більшість з них були римо-католиками, а для протестантів Нової Англії це було гірше, ніж атеїзм. Крім того, ірландські робітники змагалися з місцевим населенням за робочі місця, в тому числі і під час економічної кризи 1837 року. Не дивно, що ірландці були зустрінуті американцями з релігійним фанатизмом, економічною і соціальною упередженістю, а іноді з насильством. Емігранти з Ірландії оселялися концентровано в певних районах американських міст та інтегрувались в економічну систему країни, виконуючи переважно ті роботи, від яких відмовлялись місцеві жителі. Вони, наприклад, влаштовувались працювати на фабриках, споруджували канали, будували залізниці та міські швейні фабрики. Корінне населення Америки турбувало питання про те, як новоприбулі ірландці зможуть стати частиною американської нації. Американізація емігрантів звичайно означала їх відмову від старих звичаїв і цінностей і прийняття нових. Одним з найважливіших закладів, покликаних інтегрувати емігрантів в американське суспільство, на думку американсь-

ких реформаторів, мала стати школа⁸, виховуючи їх на спільних для всіх американців християнських цінностях у їх протестантському варіанті. Функцією і місією державної школи мало стати виховання з новоприбулих емігрантів інтелігентних, високоморальних громадян, зі стійкими чеснотами, які б успішно протидіяли роз'єднуючим силам в американському суспільстві та запобігали соціальним конфліктам.

Урбанізація була третьою демографічною рисою американського суспільства ХІХ ст., яка настійно вимагала здійснення морального виховання підростаючого покоління американців. Промислова революція, що розпочалась в Англії в 1730 роках, в першій половині ХІХ ст. охопила Америку. Швидкий розвиток науки і техніки, тісно пов'язаний з індустріалізацією, зробив можливим масовий випуск товарів, їх швидкий розподіл і перевезення. Важливою стороною індустріалізації став ріст міст. У період між 1790 і 1810 роками відсоток людей, що жили в міських районах Америки, зріс від 5,1% до 7,3%. До 1820-х років основним видом життєдіяльності американських міст залишалась торгівля, яка швидко розвивалась, і більша частина природу населення припадала на портові міста Бостон, Балтімор, Нью-Йорк і Філадельфію. З 1830 до 1850 років відсоток міських жителів США зріс з 10 % до 20%. На відміну від попереднього періоду в цей час ріст населення американських міст здійснювався переважно за рахунок індустріалізації, особливо бавовняно-переробної промисловості⁹. Останні роки ХІХ ст. стали свідками початку незвичної для Америки урбанізації. До 1900 р. дві п'яті частини американського населення проживали в міських громадах і з розвитком процесу індустріалізації умови, в яких жили американські діти, різко змінились. Міста зростали і набирали відповідних форм, щоб задовольняти процес виробництва і обміну. Приріст міського населення Америки супроводжувався збільшенням відстані між багатими і бідними, ростом злочинності, споживанням алкогольних напоїв – тобто тими соціальними явищами, які американські інтелектуальні і релігійні лідери цього часу вважали небезпечною ознакою загального падіння моралі. У містах звертали мало уваги або не звертали її зовсім на потреби дитинства. Школи були змушені все в більшій мірі подавати молоді досвід соціалізації, виховувати належну поведінку, мораль, дбати про здоров'я, відпочинок, професійну підготовку і поведінку в суспільстві. Урбанізація вимагала більше часу для здійснення формальної освіти, ніж її потрібно було раніше, коли діти виховувались у сільському оточенні¹⁰. Реформатори американської школи сподівались, що негативні явища, викликані індустріалізацією, зможуть бути ліквідовані з допомогою морального виховання. Моральні цінності виховання в державній школі мали відіграти свою позитивну роль у запобіганні та лікуванні хвороб великих міст.

Інші передумови, що вплинули на характер морального виховання американської молоді, носили політичний характер. У перші 30 років XIX ст. спостерігалось велике розширення виборчого права для білих американців. Коли в 1789 р. нова федеральна конституція вступила в дію, лише один білий американець з семи мав право голосувати, а вже до виборів президента Ендрю Джексона в 1828 р. четверо з семи білих американців отримали це право. Найважливішим критерієм права голосу була приватна власність. Розширення електорату збільшувало владу демократів Джексона. Вищі класи Нової Англії, які раніше підтримували Федералістську партію, тепер стали прибічниками Республіканської партії. Вони були стривожені політичною владою нижчих економічних класів, яких вважали інтелектуально не готовими до моральної відповідальності під час голосування. Крім того, ірландські католики, на думку американців, вважалися не спроможними до участі в створенні представницького уряду, оскільки були більше віддані владі європейського Папи, ніж незалежному американському самоврядуванню. Протестанти-республіканці підтримували освіту, яка за їхнім переконанням мала "проінформувати" і "зробити безпечним" і морально готовим для виборів американський електорат¹¹.

Демографічні та політичні зміни в американському суспільстві в XIX ст. були важливими факторами, що сприяли змінам у моральному вихованні молодого покоління. Таке ж, якщо не важливіше значення для морального виховання молоді мали і зміни в економіці Америки. Так, наприклад, в штаті Массачусетс на початку XIX ст. особливо швидкими темпами розвивався транспорт. Через спорудження доріг і їх вдосконалення, побудову широкої системи каналів і сітки залізниць, Массачусетс і вся північно-східна частина Америки були з'єднані в єдину систему для перевезення людей, продуктів і товарів. Іншою стороною промислового розвитку американського суспільства цього періоду було подальше розширення торгівлі, що концентрувалася у великих портових містах, особливо у Нью-Йорку, Філадельфії, Бостоні і Балтиморі. Торгівля вимагала залучення робітників різних професій, а потреби в освічених службовцях переважали навіть потреби калвіністів Нової Англії в людях, що володіли грамотою і залучались до релігійного читання. Незважаючи на значення розвитку транспорту і торгівлі, все ж найбільший і найбільш революційний вплив на економічний розвиток Америки був пов'язаний з індустріалізацією. При цьому центральним фактором промислового розвитку США була необхідність контролювати кількість і якість виробництва. Складовою частиною цього контролю був розвиток комплексу цінностей або виробничої моралі у американських робітників.

Історики Томпсон і Гутман писали про те, як розвиток промислової моралі в дійсності замінював традиційну американську культуру культу-

рою промисловою. У доіндустріальній американській культурі цінності концентрувались навколо сім'ї, громади, свят і пір року. Робота, сім'я і відпочинок були тісно пов'язані між собою, а перехід від дитинства до юності і зрілості був нечітким. На відміну від цього промислова мораль сучасного суспільства відображала строге дотримання робочого розпорядку, пунктуальності, передбачала тривалу працю на відстані від сім'ї і без відпочинку. Необхідно було також дотримуватись певних правил поведінки, поважати закон, владу і старших. Встановлювались чіткі грані між дитинством, юністю і зрілістю. Промисловці, що організовували виробництво, відчували нагальну потребу перетворити робітників з носіїв традиційної культури на носіїв сучасних культурних обов'язків, тобто прищепити їм промислову мораль. Нагороди за виробничі успіхи, рух за реформи, релігія, формальні організації, як наприклад, Товариство за розвиток працелюбності, бережливості і стриманості, та школи були тими засобами, які використовувались для прищеплення промислової моралі¹².

У штаті Масахусетс упродовж 1830рр. соціально-політичні та економічні фактори були ґрунтом, на якому виростала шкільна реформа, у тому числі реформа в моральному вихованні. Важливо зазначити, що жодна зі змін у демографії, політиці чи економіці не проходила без конфліктів. Усі ці конфлікти давали великий стимул для шкільної реформи, тому що школи розглядались промисловими класами і протестантськими реформаторами як заклади, в яких могли бути розвинені спільні цінності як основа як для індивідуального морального вдосконалення, так і для соціальної стабільності американського суспільства.

Проте "спільні цінності" для всіх членів американського суспільства не так легко було узгодити. Зміни в протестантизмі і класичному лібералізмі поширювались у штаті Масахусеттс, але їм чинили опір кальвіністи і демократи. Лідери штату Масахусеттс розуміли політико-економічні зміни, які відбувались, у рамках релігійних та ідеологічних змін в американському суспільстві.

Особливе значення для формування виховної ідеології в XIX ст. відіграла релігія і, зокрема, пуританство, що сягало своїм корінням у XVII ст. і набрало поширення у XVIII ст. в штаті Нова Англія. За переконанням пуритан, Бог є суворим і вимагає справедливості та покарання грішників. Пуритани вірили, що вся людська історія є засталегідь визначеною від самого початку, і для спасіння Бог вибрав лише незначну частину людей. Послідовники цього релігійного вчення вимагали, щоб усі віруючі читали Біблію. Вони сподівались, що відповідна особиста і суспільна поведінка стануть передумовою для спасіння, яке є даром Божим для небагатьох вибраних, і жодна людина сама не може заслужити спасіння, роблячи добрі справи. Пуританська теологія пропонувала своє власне тлумачення людської природи, доброго суспільства і відповідних стосунків особистості та суспільства, дисципліни вдома, в школі і в суспільстві.

Характерною рисою релігійного життя Нової Англії у XIX ст. була поступова, але неупинна заміна пуританства менш суворими і більш гуманними релігійними доктринами. Цьому сприяли емігранти, які не сповідували пуританства. Важливе значення у цьому відношенні мали наукові відкриття, що досліджували таємниці природи і замінювали пуританські доктрини ідеями просвітництва, яке проповідувало прогрес, силу розуму і людську здатність до вдосконалення. Зміни відбувалися також і в середовищі самого пуританства, оскільки ліберальні служителі такі, як Чарльз Чаунсі, почали відходити від кальвіністських догм вже наприкінці XVIII ст. У зв'язку з цим у перші три декади XIX ст. центр притягання для релігійної думки в Новій Англії перемістився з кальвіністської конгрегаційної конфесії до більш ліберальних унітаристських церков¹³. Найбільш впливовим у цьому переході був Вільям Еллері Ченінг з Бостона з Федерал Стріт Конгрегейшен. Ченінг піддав критиці основну догму кальвінізму, відкидаючи поняття людської гріховності і суверенність та верховну владу Бога. Натомість він проголошував, що люди – раціональні істоти, спроможні зрозуміти Божу працю. Він також стверджував, що Бог є морально досконалою особистістю. Грунтуючись на цих засадах, Ченінг не лише піддавав нападкам кальвінізм, але й розробив альтернативну теологію – концепцію людської природи і доброго суспільства, яка була гуманістичною відповіддю ідеям просвітництва. У подальшому теорія Ченінга була розширена іншими ліберальними служителями, такими, як Хорас Бушнелл трансценденталістами Ральфом Емерсоном і Генрі Соро. Результатом цих теологічних пошуків була віра у великодушного і доброзичливого Бога, який створив розумний Всесвіт і озброїв людину розумом, необхідним для встановлення і розвитку більш досконалого соціального порядку.

Можливість суспільного прогресу, передбаченого Богом, спонукала до проведення відповідних реформ мешканців Нової Англії. Новий акцент на доброті як основі людської особистості і навіть розуміння божественності людини спрямовували рух реформ у гуманістичному напрямку. Три декади, які передували громадянській війні в США, характеризувались значними зусиллями, спрямованими на здійснення реформ, що відповідали новій релігійній ідеології. У цей час були збудовані зразкові тюрми, що мали на меті не стільки покарати злочинців, як змінити їх стиль життя. Нові заклади були створені також і для малолітніх правопорушників. Вони називались “виправні заклади для неповнолітніх” і несли в собі новий світогляд. Кампанії за помірність і стриманість у житті спрямовувались проти тих, хто жив розкішним життям. У цей період набув поширення рух за надання жінкам виборчого права. Його підтримували ті, хто вірив, що Бог створив жінок здатними раціонально мислити. Але найбільш революційним був реформаторський рух, спрямований проти рабства. Не всі борці проти цього

виду соціальної нерівності вірили, що чорношкірі американці повинні бути вільними тому, що вони є рівні з білими американцями. Але їх надихав новий ліберальний релігійний світогляд, який вселяв переконання в тому, що рабство повинно бути знищено, оскільки чорношкірі американці є також творінням Божим. Кальвіністська позиція передбачала масову грамотність, тому що від усіх віруючих вимагалось уміння читати Святе Письмо. У XIX ст. масова грамотність вже не могла задовільнити прихильників більш ліберальних релігійних поглядів. Нові погляди на людську природу, суспільний прогрес і раціональний характер Всесвіту вимагали масової освіти, яка б озброїла молодь глибшим розумінням суспільства і природи для адекватної поведінки, яка б визначала безпеку, здоров'я, прогрес як особистості, так і суспільства¹⁴.

Продовжуючи розбудовувати американське суспільство, його члени у XIX ст. вірили, що демократія може успішно функціонувати лише за умови, що вона заснована на релігії та моралі, які є її наріжними каменями. Де Токвіль у 1848 р. стверджував, що американці, виходячи із свого власного досвіду, відчувають нагальну потребу розвивати демократію на основі моралі, яка ґрунтується на релігії. Таким чином, хоч рамки релігійних доктрин в XIX ст. і розширились, але євангельські моральні цінності продовжували пронизувати всі сфери суспільства, в тому числі виховання молодого покоління¹⁵.

У період формування державної школи ідеологію американського суспільства визначав класичний лібералізм, ідеї якого поширювались від інтелектуальних лідерів до широких верств населення. Основними компонентами класичного лібералізму були віра в людський розум, в об'єктивність і достовірність концепції Ньютона про природний закон і постійний прогрес, віра у важливість освіти, відданість національній ідеї, віра в цінність республіканських чеснот і визнання центрального місця свободи для американців. Ці ліберальні ідеї поширювались в американському суспільстві через політичну діяльність, газети та церкву.

До середини 1830-х років ідеї класичного лібералізму були в основному прийняті в американському суспільстві. Разом з поширенням ідей класичного лібералізму в 1820-1840-х роках, відбувались зміни і в самій ідеології. Вже з середини 1830-х років почали намічатись економічні зміни в США, особливо з часу виникнення системи фабрик і розвитку мережі залізниць. Зміни в житті в суспільному розитку Америки вимагали участі уряду. В цих умовах уряд мав відігравати значну роль в економічному розвитку держави.

Вимоги збільшити участь уряду в економічній сфері супроводжувались бажанням збільшити його владу і посилити централізацію. Цей процес розпочинався повільно, але впродовж наступних декад набрав певного розмаху і поширився в тому числі на освіту. Концентрація державної влади над освітою у формі державних управлінь освіти був одним із прикладів зменшення ролі місцевого самоврядування. Іншим заходом в освіті був закон,

прийнятий в штаті Масачусеттс в 1852 р., про обов'язкове відвідування школи. Визнання необхідності посилення центральної державної влади було до певної міри породжене страхом соціальної дезінтеграції, спричиненої ірландською іміграцією.

У XIX ст. іншого змісту набуває поняття “свобода”. Джеферсон стверджував, що негативна свобода – це свобода, позбавлена втручання уряду в приватне життя індивідуума. Проте в 1830 роках почала підкреслюватись відповідальність уряду за стан справ у державі. Від уряду очікували створення умов для забезпечення свободи через втручання в економіку та освіту. Це був перший крок в напрямку позитивної свободи, сформульованої сучасними лібералами.

Іншого тлумачення в ідеології класичного лібералізму набуло поняття раціональності. Джеферсон та інші ранні класичні ліберали визнавали силу людського розуму і підкреслювали необхідність його використання. Хорас Манн та інші реформатори державної школи прийняли “нову дисципліну” любові як шкільну методологію. Це відображало важливу зміну в ідеї людської раціональності. В основі нової дисципліни в процесі навчання в школі була маніпуляція дитячою нерациональною душею через вираження або позбавлення любові, а не саме лише пояснення правил і здійснення покарання за порушення. Манн вимагав від учителів використовувати любов для того, щоб добиватись відповідної поведінки учнів¹⁶.

Таким чином, демографічні, суспільно-політичні, економічні та релігійно-ідеологічні процеси в американському суспільстві, які виражались у порушенні моральної згоди в американському суспільстві XIX ст., конфліктах між багатими і бідними, заворушеннях ірландських імігрантів, спрямовані проти корінного населення, релігійній боротьбі між кальвіністами і більш ліберальними релігійними групами свідчили про небезпечну соціальну дисгармонію, яка загрожувала стабільності американського суспільства.

Державна школа США повинна була стати центральною установою, покликаною покращити ситуацію в країні. Необхідно було розвинути в усіх американських дітях спільний комплекс моральних цінностей. З цією метою в 1830 роках у США створюються державні загальноосвітні школи (Common schools), які навчали і виховували молоде покоління узагальненим неконфесійним християнським цінностям, зберігаючи за сім'єю та недільною школою право і завдання навчати особливостям конфесійної віри. Моральні цінності виховання являли собою суміш традиційної протестантської християнської моральності і понять XIX ст. про доброго громадянина, які не були суто релігійними і мали ширше трактування. Засновником та ідеологом американської державної школи став видатний організатор шкільної справи в США Хорас Манн (1796-1859).

Примітки

1. McClellan B.E. Values education: historical perspective: Education and American culture. – New York, 1980. – P. 212.
2. McClellan E.B. Schools and the shaping of character: moral education in America. – Bloomington, 1992. – P. 19.
3. Tozer S. School and Society: historical and contemporary perspectives. – Boston, 1998. – P. 48.
4. McClellan B. E. Schools and the shaping of character... – P. 19.
5. McClellan B.E. Values education: historical perspective... – P. 213.
6. Ibidem. – C. 214.
7. Tyack David D. Turning points in American educational history. – Waltham, 1967. – P. 228.
8. Tozer S. Op. cit. – P. 48.
9. Ibidem.
10. Atkinson C., Malevska T.E. The story of education. – Philadelphia; New York, 1965. – P. 106.
11. Tozer S. Op. cit. – P.49.
12. Ibidem. – P. 50.
13. Ibidem. – P. 51.
14. Ibidem. – P. 52.
15. McClellan B.E. Schools and the shaping of character... – P.19.
16. Tozer S. Op. cit. – P. 53.

In the article social, economic, political and ideological changes that took place in the American society at the beginning of the 19th century and their influence on moral education of the younger generation are analyzed. Demographic processes (migration, immigration, urbanization), industrialization, changes of puritan religion by more humanistic religious doctrines and changes in the ideology of classical liberalism are examined. All these social processes encouraged American reformers of education to look for common for all Americans moral values that could become contents and foundation for realizing moral education in the state public schools of this period. The American leaders in the field of education in the 19th century were sure that moral education would help decide successfully a lot of actual social problems: to prepare American youth to live far from the native home, to inculcate common for all Americans moral values, to do away with the negative consequences of industrialization and problems of large towns and to educate in Americans a new culture of production.